

Бублик М.В., ад'юнкт кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, УЧИНЕНИМ НА ҐРУНТІ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

Розбудова та розвиток України як сучасної цивілізованої європейської держави вимагає, передусім, всебічного захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина. Стаття 3 Конституції України [1] проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Також, стаття 24 Основного Закону визначає, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Подальший цивілізований, демократичний розвиток країни вимагає державних гарантій співіснування на території України представників понад 140 національностей. Досягти цього можна збалансуванням інтересів окремих груп та суспільства в цілому. Сучасне етнічне та релігійне різноманіття громадян України, які зберегли себе як національні спільноти зі своєю культурою, мовою, традиціями, віросповіданням, свідчить про позитивну

спрямованість державної політики нашої країни. Проте, тенденційне зростання етнічної та релігійної напруженості та ненависті призводить до зростання злочинності на цьому ґрунті. Одним із завдань кримінального законодавства України є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина. Норми кримінального права опосередковано регулюють у державі суспільні відносини, шляхом встановлення кримінально-правових норм і передбачення покарань за їх порушення. Однак, в Україні залишається недостатньо розробленою проблема профілактики злочинів, які вчиняються на ґрунті расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Причини та умови злочинності єдині для всіх держав. Це - культурні, етнічні, мовні, релігійні або інші протиріччя суспільства. Чим гостріші такі протиріччя, тим вища злочинність. При цьому фахівці правової галузі вбачають завданням попередження злочинності лише в її стримуванні на певному рівні.

Оскільки кожна держава є унікальною, то копіювання позитивного досвіду попередження таких злочинів в інших країнах, на жаль, є неможливим. Україна мусить мати свою, сучасну й науково обґрунтовану систему профілактики злочинів скоєних за мотивом расової, національної чи релігійної нетерпимості.

На Всесвітній конференції з боротьби проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії та пов'язаної з ними нетерпимості (The World Conference against racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, 2009), у доповіді Комісії ООН з прав людини констатувалося, що у світі в цілому за останні роки спостерігається швидке зростання випадків проявів нетерпимості, дискримінації, расизму і ксенофобії у формі відкритого насильства, які, зокрема, направлені на мігрантів, практично в кожному регіоні світу [2].

В Україні спостерігається збільшення проявів ксенофобії - етнічної, політичної, релігійної. Причини відповідних тенденцій полягають у зростанні соціальних та економічних проблем у суспільстві, неефективній політиці профілактики відповідних явищ у молодіжному середовищі. За даними моніторингу Конгресу національних громад України (КНГУ) щодо кількості зафіксованих нападів на ґрунті етнічної та расової ненависті, у 2012 році в Україні було зафіксовано 19 нападів, у 2013 році -

25 нападів, у 2014 році (не враховуючи випадки, які сталися на окупованій території) - 24 напади [3].

Моніторинг Уповноваженого з прав людини також засвідчив зростання в суспільстві негативних тенденцій щодо проявів ксенофобії, релігійної, національної та расової нетерпимості. Так, в одному з пунктів Третьої доповіді по Україні Європейської комісії проти расизму та нетерпимості зазначено, що іноземні студенти стають мішенню нападів расистського характеру, які вчиняють члени груп скінхедів як у межах, так і поза межами університетських містечок (у метро, клубах, ресторанах тощо) [4].

Україна, як член Ради Європи та ОБСЄ, ратифікувала значну частину міжнародних документів, прийнятих європейською спільнотою з метою захисту уразливих категорій населення (мігранти, етнічні меншини) від проявів расизму та ксенофобії, а саме: Декларацію ЮНЕСКО про расу та расові забобони (1978 р.); Декларацію принципів толерантності (ЮНЕСКО, 1995 р.); Європейську соціальну хартію (1996 р.). Крім того, з метою запобігання поширенню ксенофобії, расистської та антисемітської інформації через комп'ютерні системи, у квітні 2005 року Україною був підписаний Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, що стосується криміналізації дій расистського та ксенофобського характеру, вчинених через комп'ютерні системи.

Крім того, Верховною Радою України 5 листопада 2009 р. був прийнятий Закон України Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості [5], яким було внесено зміни до статей 115, 122, 126, 127, 161, 300 КК України в частині встановлення

відповідальності за злочини, вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Метою даного закону є створення більш чітких передумов для невідворотності й належного рівня покарання за ряд злочинних дій з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Конкретизація й чітке віднесення злочинів вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості до статей Кримінального кодексу України та фіксація їх у частинах, які

прописують обтяжуючі обставини, допоможе уникнути двозначності при кваліфікації злочинів.

Таким чином, проходить активний рух нашої країни до створення правової бази щодо протидії злочинам учинених на ґрунті расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Мазука Л. Оптимізація державної політики щодо попередження та протидії проявам ксенофобії та расизму в Україні / Л. Мазука [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/September09/17.htm>.
3. Інформаційно-аналітична доповідь по результатах моніторингу [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : http://vaadua.org/sites/default/files/files/Xenophobia_in_Ukraine_2014_rus.pdf.
4. Третя доповідь по Україні: прийнята 29 червня 2007 р./ Європейська Комісія проти расизму та нетерпимості [Текст]. - Страсбург, 2008. - 68 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу : <http://eu.prostir.ua/library/9074.html>.
5. Закон України Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості № 1707-VI від 5.11.2009 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1707-17>.